

Berita JMM

Newsletter of the Department of Museums Malaysia

BERITA JMM JILID 26 BIL. 3 2018 ■ SEPT - DIS 2018

ISSN 2231 - 8321

MENARIK DI DALAM:

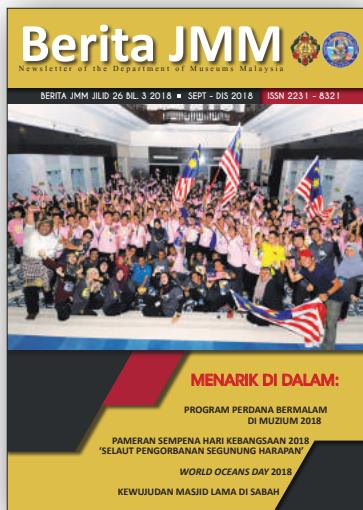
PROGRAM PERDANA BERMALAM
DI MUZIUM 2018

PAMERAN SEMPENA HARI KEBANGSAAN 2018
'SELAUT PENGORBANAN SEGUNUNG HARAPAN'

WORLD OCEANS DAY 2018

KEWUJUDAN MASJID LAMA DI SABAH

Editorial

PENASIHAT

Datuk Kamarul Baharin bin A. Kasim

KETUA EDITOR

Mohd Azmi bin Mohd Yusof

EDITOR

Azmi bin Ismail

Esa bin Haron

Samsol bin Sahar

PENYELARAS

Nor Hasni binti Che Hassan

Mohd Hazilas bin Mat Hashim

FOTOGRAFI

Unit Sumber Media

EDARAN

Unit Perpustakaan

DITERBITKAN OLEH

Jabatan Muzium Malaysia

Jalan Damansara

50566 Kuala Lumpur

Tel: (+603)2267 1000 (+603)2282 6255

Faks: (+603)2282 6434

<http://www.jmm.gov.my>

DICETAK OLEH

Legasi Press Sdn. Bhd.

Berita JMM diterbitkan 4 bulan sekali. Buletin ini boleh dimuat turun daripada laman web JMM.

RASIONAL GAMBAR MUKA DEPAN

Program Perdana Bermalam di Muzium diadakan pada 30 dan 31 Ogos secara serentak di seluruh negara yang melibatkan penyertaan sebanyak 32 buah muzium di bawah pentadbiran Jabatan Muzium Malaysia, Muzium Negeri dan muzium-muzium di bawah pentadbiran jabatan dan agensi kerajaan.

Lidah Pengarang

Bidang permuziuman di Malaysia telah banyak menyumbang kepada pengisian kemajuan dan kemakmuran negara selama ini. Namun penambahbaikan secara berterusan adalah diperlukan bagi memastikan mutunya setanding dengan negara maju.

Melalui kajian secara mendalam bidang permuziuman ini, kita berupaya memahami kekuatan, kelemahan serta cabaran selain memberi tumpuan dalam usaha untuk meningkatkan standard dan merapatkan jurang di setiap peringkat.

Sebagai nadi utama dalam usaha untuk membangunkan modal insan yang akan memacu kemajuan negara di masa hadapan, Jabatan Muzium Malaysia (JMM) akan terus berusaha menggarap potensi secara menyeluruh dalam bidang permuziuman serta bidang lain yang berkaitan. Dengan adanya Pelan Strategik (PSJMM) 2018-2022, segala usaha memartabatkan bidang permuziuman ke peringkat yang lebih tinggi dapat diselaraskan dengan terancang.

Melalui Pelan Strategik tersebut, JMM telah mempamerkan iltizam dan komitmen yang tinggi bagi melaksanakan pelbagai inisiatif yang telah ditetapkan untuk membolehkan aspirasi bidang permuziuman dapat dicapai. Adalah penting bagi kita warga JMM untuk memastikan peningkatan profesionalisme dilakukan secara berterusan demi mencapai matlamat yang digariskan.

Marilah kita bersama-sama berganding bahu dalam menjayakan matlamat menjadi institusi permuziuman yang professional dan bertaraf global serta mewujudkan masyarakat yang cintakan muzium. Akhir kata, tahniah dan syabas diucapkan kepada Sidang Redaksi serta semua pihak yang gigih bagi merealisasikan Berita JMM Bil. 3/2018.

“Muzium Kita Tamadun Kita”

Mohd Azmi Bin Mohd Yusof
Timbalan Ketua Pengarah
(Permuziuman)
Jabatan Muzium Malaysia

02 Program Perdana Bermalam di Muzium 2018

**04 Pameran Sempena Hari Kebangsaan 2018
'Selaut Pengorbanan Segunung Harapan'**

06 Pameran dan Aktiviti Outreach Sekolah Sekitar WP Labuan

08 World Oceans Day 2018

**10 Kursus Konservasi Artifak Lapangan Meriam Kolonial di
Muzium Kota Kuala Kedah – Peringkat Lanjutan**

**12 Kongres Sejarah Malaysia III
Sejarah Malaysia: Pasak Masa Hadapan Negara**

13 Bicara Kurator

14 Album JMM

16 Kewujudan Masjid Lama di Sabah

**18 Program Jalinan Muhibah Gotong-Royong Tapak Warisan
Kota Lukut 2018**

20 Kumpulan Muzik Kordofon (Bahagian Akhir)

**22 Status dan Pengesahan Spesimen Tengkorak Kepala Gajah
Yang Mati di Teluk Anson (Teluk Intan) Pada Tahun 1894
Yang Menjadi Koleksi Ikon Bersejarah di Muzium Perak dan
Muzium Negara**

28 Kelas Mengaji Al-Quran Anjuran Puspanita JMM

PROGRAM PERDANA BERMALAM DI MUZIUM 2018

Oleh Azman bin Abd Manap, Bahagian Penyelidikan dan Dokumentasi

Jabatan Muzium Malaysia sekali lagi telah menganjurkan Program Perdana Bermalam di Muzium yang diadakan pada 30 dan 31 Ogos secara serentak di seluruh negara yang melibatkan penyertaan sebanyak 32 buah muzium di bawah pentadbiran Jabatan Muzium Malaysia, Muzium Negeri dan muzium-muzium di bawah pentadbiran jabatan dan agensi kerajaan.

Program yang berteraskan pendidikan seperti ini bukan sahaja mampu merapatkan muzium dengan komuniti malah dapat menarik minat generasi muda khususnya pelajar sekolah dalam usaha mendekatkan mereka dengan peranan dan fungsi muzium supaya terus relevan kepada masyarakat.

Setiap muzium mempunyai pasaran yang tersendiri dalam meneroka koleksi, konsep, idea, pendapat dan sebagainya dalam melahir dan menzahirkan pembelajaran. Program ini telah dirancang untuk dilaksanakan di kesemua muzium di bawah JMM, muzium-muzium negeri dan muzium institusi yang sekaligus akan memperhebatkan peranan muzium khususnya dalam aspek pendidikan muzium. Program ini mampu menjadikan muzium-muzium sebagai *role model* dalam menyumbang kepada pemantapan dan pelengkap sistem pendidikan formal negara ini, yang ianya selaku badan induk kepada permuziuman di Malaysia. Selain itu, program ini akan memberi impak kepada muzium sebagai agen perubahan dan pembangunan sosial. Muzium dijadikan

khazanah warisan negara, mendekatkan muzium dengan masyarakat terutamanya dengan pelajar-pelajar sekolah, menggalakkan budaya mengunjungi muzium dalam kalangan generasi muda, memupuk persefahaman dan semangat perpaduan sesama warganegara, membudayakan muzium diminda masyarakat dan mendaulatkan budaya dan warisan sejarah negara.

Secara keseluruhan, program ini dapat dilaksanakan dengan jayanya serta memberi pendedahan kepada pelajar tentang fungsi dan peranan muzium itu sendiri, selain memberi pengetahuan dan kesedaran kepada pelajar dan masyarakat menghargai khazanah warisan negara.

salah satu wahana yang membantu mengekalkan wajah budaya dan citra bangsa selain menjadi wadah terpenting dalam pembinaan negara bangsa selaras dengan cita-cita negara untuk melahirkan satu bangsa Malaysia yang dinamik dan bersatu padu.

Antara objektif bagi Program Perdana Bermalam di Muzium secara amnya ialah untuk memupuk semangat patriotik dan cintakan negara, selain itu, ia dapat mengukuhkan peranan muzium sebagai sebuah institusi pendidikan tidak formal, mendidik dan membentuk generasi muda yang berpengetahuan dan peka terhadap

PAMERAN SEMPENA HARI KEBANGSAAN 2018

‘SELAUT PENGORBANAN SEGUNUNG HARAPAN’

Oleh Nor Aini binti Hassan, Muzium Perak

Sempena Hari Kebangsaan 2018, Muzium Perak telah sekali lagi mengorak langkah mendepani cabaran dan meniupkan semangat patriotisme dalam kalangan generasi muda dengan mengadakan pameran bertajuk ‘Selaut Pengorbanan Segunung Harapan’. Dua buah sekolah di sekitar Taiping dipilih bagi menjalankan pameran tersebut iaitu pada 14 Ogos 2018 di Sekolah Kebangsaan Taman Palma dan pada 16 Ogos 2018 di Sekolah Menengah Kebangsaan Bukit Jana, Kamunting, Taiping.

Tujuan pameran ini dijalankan bagi menyemarakkan lagi semangat cintakan negara khususnya dalam kalangan pelajar untuk membina kekuatan jati diri menentang anasir luar yang cuba mengeksploitasi kedaulatan dan keselamatan negara. Lantaran itu, para pelajar berpeluang untuk meluaskan lagi pengetahuan mengenai semasa zaman penjajahan British dan Jepun sehingga memberikan kesan terhadap keadaan politik, sosial dan ekonomi negara ketika itu.

Selain itu, ia juga, menyingkap semula sejarah perjuangan dan pengorbanan yang telah dilakukan oleh tokoh-tokoh tersohor demi membebaskan negara dari cengkaman penjajah. Semangat juang ini seharusnya dijadikan sebagai

Pelajar menunggu giliran untuk melihat pameran (Sekolah Kebangsaan Taman Palma)

Penerangan mengenai jenis-jenis kubu pertahanan yang digunakan semasa perperangan (Sekolah Kebangsaan Taman Palma)

pembakar semangat kepada generasi muda kerana mereka sanggup menggadaikan nyawa demi memperjuangkan kemerdekaan. Antara tokoh yang tersohor ialah Tunku Abdul Rahman juga dikenali dengan gelaran “Bapa Kemerdekaan”. Beliau merupakan seorang tokoh yang amat berjasa kepada negara dan terlibat dalam menentang *Malayan Union* dan mengemudi kepimpinan UMNO melalui perubahan slogan dari “Hidup Melayu” kepada “Merdeka”. Tidak dapat disangkal juga pengorbanan yang telah dilakukan oleh tokoh-tokoh lain seperti Tun V.T. Sambanthan, Tun Tan Cheng Lock, Ahmad Boestamam, Dato Panglima Bukit Gantang Wahab dan sebagainya.

Penerangan mengenai artifak yang dipamerkan (Sekolah Kebangsaan Taman Palma)

Guru Besar (Encik Kamarudin bin Hamid) menyampaikan cenderahati kepada Muzium Perak (Sekolah Kebangsaan Taman Palma)

Pameran ini mendapat sambutan yang amat menggalakkan bukan sahaja dalam kalangan pelajar-pelajar daripada sekolah tersebut malah daripada komuniti setempat dan pelajar-pelajar dari sekolah lain. Antara artifak yang berjaya memukau tumpuan pelawat seperti pakaian tentera jepun, bom mortar, lela kecil, peluru meriam yang diperbuat daripada batu, pedang panjang, mata wang yang digunakan semasa pemerintahan tentera Jepun dan replika kubu pertahanan semasa perperangan.

Program ini dimeriahkan lagi dengan pertandingan soalan kuiz yang diadakan di mana setiap pelajar berpeluang untuk menyertai pertandingan kuiz yang diadakan. Setiap

penyertaan juga akan menerima sekeping penanda buku yang mempunyai logo “135 Tahun Muzium Perak”. 10 orang pelajar yang berjaya menjawab soalan kuiz dengan tepat telah menerima hadiah saguhati daripada pihak Muzium Perak.

Pameran ini merupakan salah satu medium untuk mengukuhkan perpaduan antara kaum dan memupuk semangat cintakan negara dalam kalangan generasi muda. Ia juga dapat meningkatkan pengetahuan pelajar mengenai sejarah kemerdekaan. Dengan adanya pameran ini juga dapat merealisasikan peranan muzium sebagai pusat pendidikan yang menyebarkan kefahaman budaya dan bangsa.

PAMERAN DAN AKTIVITI OUTREACH SEKOLAH SEKITAR WP LABUAN

Oleh Salmiahwati binti Djafar, Muzium Labuan

Pelajar melakukan praktikal tatacara pendaftaran artifak

Muzium dan sekolah merupakan dua entiti yang saling berhubung antara satu sama lain dan tidak dapat dipisahkan. Sehubungan itu, gabungan ketiga-tiga buah muzium iaitu Muzium Labuan, Muzium Marin Labuan dan Muzium Chimney berusaha dalam melaksanakan aktiviti dan pameran *outreach* agar peranan muzium sebagai pusat pendidikan tidak formal kepada para pelajar, penyelidik dan masyarakat dapat diperkasakan.

Sepanjang tahun 2018, sebanyak lima siri aktiviti dan pameran *outreach* yang berjaya dilaksanakan. Tiga siri aktiviti dan pameran *outreach* adalah dirancang bagi tujuan pengenalan dan pengembangan muzium yang melibatkan tiga buah sekolah iaitu SMK Labuan (April), dan SMK Mutiara (Julai) dan SM Sains (September). Manakala dua siri aktiviti dan pameran *outreach* adalah diadakan khas bersempena sambutan Minggu Bahasa, Minggu Pusat Sumber dan sambutan Hari Kebangsaan di SK Lubok Temiang (April) dan SMK Rancha-Rancha (Ogos). Secara keseluruhan, seramai 3,755 orang guru dan pelajar yang terlibat dalam aktiviti dan pameran *outreach* pada tahun ini.

Pelbagai aktiviti menarik telah dijalankan sepanjang pameran yang bertemakan muzium dan pendidikan antaranya ialah

pameran, demonstrasi kuratorial seperti cari gali arkeologi, pendaftaran artifak, tayangan video permuziuman, diorama tapak-tapak bersejarah, *casting and moulding* serta aktiviti edu-tainment seperti kuiz sejarah Labuan, silang kata sejarah dan muzium, *treasure hunt, hide and seek* dan *puzzle*.

Secara keseluruhan, aktiviti dan pameran *outreach* yang diadakan bukan sahaja dapat memperkasakan peranan muzium sebagai gedung pendidikan tidak formal, malah dapat mendekatkan dan mengeratkan hubungan antara muzium, pelajar dan sekolah serta menguar-uarkan kepentingan institusi muzium kepada generasi belia terutamanya pelajar akan pembelajaran, pengembangan dan kelestrarian sejarah dan warisan negara.

WORLD OCEANS DAY 2018

Oleh Zuriani binti Abdul Ghani, Muzium Marin, Labuan

Permukaan bumi diliputi 70 peratus oleh air. Laut berperanan penting kepada bumi sebagai penstabil suhu bagi mengurangkan cuaca panas di bumi. Setiap lautan yang ada di muka bumi saling berhubung kait diantara satu sama lain dan dihuni oleh pelbagai spesies hidupan, tumbuhan dan mikro organisma laut yang banyak memberi manfaat kepada kehidupan manusia. Manusia seharus menghargai dan sedar akan pentingnya untuk menjaga alam sekitar bagi kesejahteraan dan melestarikan ekologi marin supaya khazanah marin kekal terpelihara.

Oleh itu, kesedaran masyarakat terhadap penjagaan alam sekitar khususnya laut perlu dipertingkatkan melalui Program *World Oceans Day* atau Hari Laut Sedunia. *World Oceans Day* disambut pada 8 Jun setiap tahun di seluruh dunia. Tema sambutan *World Oceans Day* yang dilancarkan pada tahun ini ialah *Prevent Plastic Pollution and Encouraging Solutions For A Healthy Ocean*. Sambutan *World Oceans Day* merupakan aktiviti kempen kesedaran untuk membantu melindungi lautan di dunia bagi memastikan lautan sentiasa sihat daripada pencemaran kimia. Selain itu, program *World Oceans Day* ini membolehkan masyarakat untuk berfikir tentang kepentingan lautan kepada mereka. Seterusnya mendidik masyarakat supaya tidak membuang sampah dan bahan-bahan terbuang

khususnya bahan daripada plastik ke dalam laut. Kempen Hari Laut Sedunia memberi peluang kepada semua lapisan masyarakat khususnya agensi, kerajaan mahupun badan-badan NGO untuk mengadakan pelbagai program dan aktiviti setiap tahun untuk kepentingan bersama.

Oleh yang demikian, Muzium Marin Labuan, Jabatan Muzium Malaysia telah mengadakan program *World Oceans Day* 2018 pada 30 Jun 2018 di Kompleks Sukan Laut Antarabangsa Labuan. Program ini bermula pada jam 7.30 pagi hingga 1.30 tengahari. Program ini dijayakan melalui jalinan kolaborasi dengan Pejabat Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Malaysia, W. P Labuan, Pusat Penerangan Pelancongan Malaysia, W. P Labuan, Jabatan Taman Laut

Malaysia, Jabatan Alam Sekitar, Perpustakaan Awam Labuan dan Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional. Acara pengisian program yang telah diadakan sepanjang program ini melibatkan kumpulan sasaran daripada pelbagai lapisan masyarakat setempat di W. P Labuan. Muzium Marin Labuan menganjurkan dua aktiviti utama iaitu aktiviti gotong-royong membersihkan Pantai Tanjung Purun dan aktiviti menurunkan cop tangan pada kain rentang bagi menyokong kempen pemuliharaan alam sekitar dengan mencegah pembuangan bahan plastik ke laut selaras dengan tema *World Ocean Day* 2018. Manakala, pertandingan yang diadakan ialah Pertandingan Mengumpul Bahan Kitar

Semula, Pertandingan Mewarna kategori keluarga yang terdiri daripada kanak-kanak berusia 5-6 tahun dan ibubapa, kategori murid sekolah rendah tahap 1 serta kategori murid sekolah rendah tahap 2, Pertandingan Aqua Fesyen Si Cilik (Bahan Kitar Semula) dan Soalan Kuiz Terbuka.

Semoga program ini dapat menyuntik kesedaran dan sikap bertanggungjawab masyarakat demi memastikan ekosistem laut sentiasa bersih dan sihat. Program ini juga merupakan salah satu medium kepada Jabatan Muzium Malaysia mendekati masyarakat serta bersama-sama menghargai lautan sebagai anugerah tuhan kepada manusia.

KURSUS KONSERVASI ARTIFAK LAPANGAN

MERIAM KOLONIAL DI MUZIUM KOTA KUALA KEDAH – PERINGKAT LANJUTAN

Oleh Muhamad Zaidi bin Roslan, Bahagian Konservasi

Sejarah telah membuktikan bahawa masyarakat terdahulu telah menggunakan meriam sebagai senjata dalam sistem pertahanan sewaktu menghadapi perang dan serangan dari musuh terutamanya bagi menentang penjajahan kuasa barat khususnya Portugis, Belanda dan British. Bedil meriam juga akan turut kedengaran sebagai isyarat dalam satu-satu upacara penting dari pihak istana atau istiadat rasmi di istana.

Bahagian Pengurusan Konservasi telah bekerjasama dengan Unit Pembangunan Modal Insan untuk mengadakan Kursus Konservasi Artifak Lapangan (Meriam Kolonial di Muzium Kota Kuala Kedah) - Peringkat Lanjutan pada 06 - 10 Ogos 2018. Antara peserta yang terlibat dalam kursus ini adalah terdiri daripada kakitangan Jabatan Muzium Malaysia serta beberapa agensi luar seperti Jabatan Muzium Sarawak, Muzium Majlis Perbandaran Petaling Jaya, Muzium Negeri Kedah, Keretapi Tanah Melayu Berhad, Lembaga Muzium Negeri Terengganu dan Lembaga Muzium Negeri Pulau Pinang.

Kerja-kerja konservasi artifak meriam bukanlah satu tugas yang mudah untuk dilaksanakan, di mana kebanyakannya meriam yang berada di perkarangan luar Muzium Kota Kuala Kedah telah mengalami proses kakisan dan deteriorasi yang memerlukan tindakan pemuliharaan. Proses konservasi yang diaplikasikan perlulah berpandukan pada prosedur yang betul agar dapat menjamin kestabilan koleksi serta selamat dan berkekalan untuk tempoh jangka masa yang lebih lama.

Untuk kursus kali ini, para peserta didedahkan dengan proses-proses kerja konservasi mengikut piawaian yang telah ditetapkan di dalam bidang konservasi. Antaranya ialah proses melaksanakan penilaian kondisi artifak di mana setiap peserta dapat merasai sendiri bagaimana seorang konservator perlu membuat keputusan dalam menilai tahap kerosakan sesuatu artifak. Selain dari itu, para peserta juga diajar bagaimana kaedah pengukuran dimensi fizikal terhadap meriam dilaksanakan berdasarkan panjang keseluruhan meriam, ukur lilit, garis pusat lubang serta ketebalannya. Seterusnya para peserta diminta melaksanakan proses pembersihan mekanikal dengan menggunakan berus, kertas pasir serta kerja-kerja pencanaian. Manakala proses terakhir adalah perencatan kakisan yang dilakukan secara sapuan dan semburan dengan meletakkan lakuer sebagai lapisan pelindung.

Dengan adanya kursus seperti ini para peserta dapat merasai bagaimana kerja-kerja konservasi lapangan dilaksanakan disamping memupuk semangat kerja berpasukan dari awal hingga akhir.

BICARA KURATOR

Oleh Rosaidee Mohamed

Bahagian Penyelidikan dan Dokumentasi

Pada 31 Oktober 2018 telah diadakan Program Bicara Kurator yang mengabungkan dua pembentang iaitu Encik Mohd Jamil bin Haron, Bahagian Komunikasi Korporat membicara mengenai "Di Balik Pintu Kebal Repository Jabatan Muzium Malaysia: Kilau Kemilau Koleksi Artifak Perkahwinan Masyarakat Melayu" bersama Encik Muhammad Nazli Ho bin Abdullah, Muzium Labuan Jabatan Muzium Malaysia bertajuk "Kubur Lama Tanjung Keramat, Labuan: Pengaruh Dan Simbol Pada Batu Nisan". Program yang diadakan di Bilik Persidangan ini telah dihadiri seramai 72 orang terdiri dari kalangan kakitangan jabatan muzium, agensi luar dan perseorangan.

Pembentang pertama Encik Jamil bin Haron membincarakan mengenai adat resam perkahwinan melayu dan merungkai serta memberi lebih kefahaman mengenai kepelbagaiannya koleksi perkahwinan Melayu yang tersimpan di dalam repositori JMM. Beliau turut membincarakan metodologi kajian termasuk temubual bersama dua orang pakar dalam tekstil dan perkahwinan melayu. Hasil kajian mendapat koleksi perkahwinan Melayu boleh diklasifikasikan kepada tiga iaitu pelaminan dan hantaran, kamar pengantin serta pakaian dan aksesori.

Pembentang kedua pula, Encik Muhammad Nazli Ho bin Abdullah membincarakan mengenai perkuburan lama masyarakat Melayu Kadayan di Tanjung Keramat, Labuan yang mempunyai beberapa simbol atau corak pada batu nisan. Pelbagai ragam corak telah ditemui dan dipercayai berkait rapat dengan amalan serta kepercayaan komuniti yang beragama Islam sejajar dengan pengaruh kuat pemerintah dari Kesultanan Brunei. Simbol bintang berbucu lima dan berbucu enam selain simbol bulan sabit menjadi pilihan kepada masyarakat untuk diukirkan pada batu nisan kubur ahli keluarga dan waris mereka. Penggunaan batu sungai dan batu laut bersaiz besar dijadikan nisan serta struktur kubur agak mengagumkan bagi sebuah perkuburan lama di sebuah pulau yang kecil seperti Labuan kerana dalam perspektif masyarakat Nusantara, lazimnya hanya kubur golongan pemberesar sahaja yang ditonjolkan menerusi kemegahan pada struktur kubur sesuai dengan status pemilik kubur semasa hayatnya. Sehingga hari ini, masyarakat Melayu Kadayan yang berlatar belakang dan bersusurgalurkan negara Brunei Darussalam khususnya keluarga dan waris si mati yang dimakamkan di perkuburan lama ini tetap menganggap simbol-simbol pada kubur tersebut adalah sensitif dan tidak boleh diperkatakan secara terbuka. Sesi pembentangan diselangi dengan kuiz minda melalui rangkaian internet Kahoot dikendalikan oleh Unit Teknologi Maklumat, JMM.

KONGRES SEJARAH MALAYSIA III

SEJARAH MALAYSIA: PASAK MASA HADAPAN NEGARA

Oleh Mohd Hazilas bin Mat Hashim, Rosaidee bin Mohamed, Bahagian Penyelidikan dan Dokumentasi

Pada 28 hingga 29 Ogos 2018, bertempat di Wisma Sejarah Jalan Tun Razak Kuala Lumpur, sebuah lagi sejarah telah dilakarkan, dimana, satu Kongres Sejarah Malaysia III telah berjaya diadakan hasil anjuran Persatuan Sejarah Malaysia (PSM) dengan kerjasama Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), sebanyak 24 kertas kerja telah berjaya dibentangkan oleh para sejarawan dan penggiat-penggiat sejarah. Ia telah dirasmikan oleh Tan Sri Dato' Seri Utama Dr. Rais Yatim, tema Kongres kali ini ialah “Sejarah Malaysia: Pasak Masa Hadapan Negara”. Di dalam ucaptama beliau, antara lain beliau menyentuh tentang kepentingan subjek sejarah yang harus dijadikan satu-satunya mata pelajaran yang mengasah manusia berfikiran tajam lagi kritis tentang pendapat atau gunaan berkaitan rekod atau kejadian silam. Beliau turut menekankan tentang peranan PSM sebagai badan terbesar dan tersohor mengendalikan hal ehwal sejarah yang harus melibatkan kepakaran antarabangsa, wilayah serta tempatan dalam apaja program bertemakan sejarah.

Mengimbas kembali Kongres Sejarah Malaysia I yang telah diadakan pada 10-12 April 1978 di UKM dengan tema "Malaysia: Sejarah dan Proses Pembangunan" telah berjaya menemukan tokoh-tokoh sejarah tanah air yang membincangkan sejarah negara dari sudut dan kacamata sendiri tanpa begantung pada penulisan orang asing dan berupaya melahirkan kesedaran dan kepakaran sejarah dalam proses pembangunan negara. Kongres pertama ini dirasmikan oleh YAB Dato' Hussein Onn, Perdana Menteri Malaysia merangkap Yang Dipertua Persatuan Sejarah Malaysia. Dalam ucapannya, beliau menekankan bahawa para pelajar perlu mempunyai pendidikan dalam bidang sejarah sejak dari awal lagi agar dapat memupuk dan mengembangkan lagi perasaan dan semangat cinta dan taat setia kepada negara.

Kongres Sejarah Malaysia II pula diadakan pada 26-28 November 1996 di UKM dengan tema "Sejarah dan Proses Pemantapan Negara-Bangsa". Kongres ini juga merupakan anjuran PSM dengan kerjasama UKM, perasmian kongres telah disempurnakan oleh YAB Dato' Seri Anwar bin Ibrahim, Timbalan Perdana Menteri Malaysia, merangkap Yang Dipertua PSM.

Dalam Kongres Sejarah Malaysia III kali ini, sembilan resolusi telah diputuskan. Berikut merupakan resolusinya:

- Menggesa kerajaan membangunkan suatu falsafah pendidikan nasional yang mengekalkan kepentingan menguasai ilmu **STEM** dengan memberikan kepentingan pada pembangunan ilmu sains sosial dan kemanusiaan serta menyerapkan elemen sejarah dan budaya dalam pengajian ilmu **STEM**.
- Menggesa kerajaan meningkatkan pendidikan ilmu sains sosial dan kemanusiaan, khususnya dalam ilmu sejarah dan budaya pada semua peringkat pendidikan negara yang dapat membina keperibadian nasional dan mengukuhkan jati diri.
- Menyokong perubahan kurikulum dan buku teks sejarah di sekolah yang memberi penekanan pada pengajian sejarah **Alam Melayu** sebagai landasan kefahaman tentang sejarah negara.
- Menggesa kerajaan mewujudkan **Program Latihan Kesarjanaan Tenaga Muda** dalam bidang sejarah di universiti luar negara yang terkemuka termasuk menawarkan biasiswa.
- Menggesa kerajaan menubuhkan fakulti atau institut kecemerlangan sejarah di mana-mana universiti awam dan swasta tempatan.
- Menggesa kerajaan memberikan keutamaan **Cuti Belajar Biasiswa Latihan Persekutuan** dalam bidang pengajian sejarah bagi melahirkan penjawat awam yang mempunyai ilmu dan kefahaman yang mendalam tentang sejarah.
- Persatuan Sejarah Malaysia, institusi pengajian tinggi, Kementerian Pendidikan Malaysia dan agensi yang berkaitan, mewujudkan inisiatif kerjasama strategik bagi memajukan penyelidikan dan penulisan berkaitan sejarah Malaysia.
- Menggesa kerajaan menubuhkan **Suruhanjaya Sejarah Malaysia** yang berperanan dalam hal pengesahan, pengiktirafan dan penganugerahan berkaitan sejarah, serta menganjurkan Kongres Sejarah Malaysia secara berkala.
- Pembudayaan sejarah yang terbimbing dan kefahaman tentang inti Perlembagaan Malaysia perlu diterapkan dalam kalangan setiap peringkat masyarakat.

ALBUM JMM

KEWUJUDAN

MASJID LAMA DI SABAH

Oleh Mokhtar bin Tamby Ahmad, Bahagian Penyelidikan dan Dokumentasi

Permulaan dakwah Islam di Sabah bermula pada era penjajahan British iaitu kira-kira abad ke-14 yang lalu. Pendakwah Islam yang pertama datang ke Sabah dari Sulawesi yang menyebarkan agama Islam buat kali pertamanya iaitu di daerah Lahad Datu di mana terdapat manuskrip dalam bahasa Idaan yang mengesahkan kedatangan Islam di daerah tersebut. Seramai 40% daripada penduduk keseluruhan di Sabah beragama Islam dan purata penduduk bukan Islam memeluk agama Islam meningkat setiap tahun.

Kesan daripada perkembangan agama Islam di Sabah wujudnya pelbagai persatuan seperti Persatuan Islam Tawau (1950-1960), Persatuan Islam Putatan (1950-1960) dan pembinaan Sekolah agama At-Thudiniyyah, Kampung Buang Sayang Papar (1956). Kemudian, selepas merdeka wujudnya Pertubuhan Islam Seluruh Sabah (U.S.I.A) pada tahun 1959 bertujuan untuk menyatupadukan semua pertubuhan-pertubuhan Islam di bawah pemerintahan parti USNO (Parti United Sabah National Organisation). Dengan perkembangan agama Islam di negeri Sabah, terdapat banyak pembinaan masjid di kawasan penempatan penduduk yang beragama Islam. Senibina masjid di Sabah mempunyai ciri-ciri yang agak sama iaitu mempunyai struktur rekabentuk bumbung yang

tajam. Kini rekabentuk masjid di Sabah banyak diubahsuai mengikut rekabentuk terkini.

Masjid Nurul Huda di Kampung Kuala Tomani, Tenom mempunyai rekabentuk masjid yang unik serta kekal dengan identiti rekabentuk negeri Sabah. Kuala Tomani terletak 38km dari pekan Tenom merupakan kawasan pedalaman yang berbukit-bukau dan tidak ramai penduduk di kawasan tersebut beragama Islam. Masjid ini masih digunakan dan diubah suai sedikit dengan struktur pembinaan asal. Agak unik pembinaan Masjid ini dimana ia menggunakan batu-batu sungai yang dijadikan struktur dinding masjid. Senibina bumbung menyerupai bintang berbucu 6 dan mempunyai

Penulis melawat Masjid Nurul Huda

Masjid Nurul Huda di Kampung Kuala Tomani, Tenom

Surau Balung Eco Resort, Tawau
(Foto Kredit <http://jangansusahhati.blogspot.com/2017/07/jalan-jalan-masjid-al-hidayah-ranau.html>)

6 menara kecil serta 1 menara tinggi yang mempunyai pembesar suara untuk azan.

Rekabentuk Masjid Nurul Huda mempunyai senibina yang sama dengan Masjid Al-Hidayah yang terletak di kawasan Ranau Sabah. Jarak antara Masjid Al-Hidayah dan Masjid Nurul Huda adalah 212 km. Ia mula dibina ketika era Koperasi Pembangunan Desa (KPD) oleh Datuk Harris Salleh untuk kegunaan pekerja ladang. Masjid ini dibuka secara rasmi pada tahun 1983, tetapi ditinggalkan beberapa tahun kemudian. Lama-kelamaan masjid ini terus dilupakan, disebabkan bilangan pekerja yang semakin berkurangan dan penempatan penduduk kampung yang agak jauh. Penduduk setempat lebih selesa menggunakan masjid baru yang

Struktur dinding masjid dibina menggunakan batu sungai.

Masjid Al-Hidayah, Ranau
(Foto Kredit <http://jangansusahhati.blogspot.com/2017/07/jalan-jalan-masjid-al-hidayah-ranau.html>)

dibina di Kampung Luanti. Kini, Masjid Al-Hidayah menjadi usang dan keadaan struktur bangunan agak daif serta tidak terjaga. Kesamaan struktur bangunan masjid ini berkemungkinan di bawah pengaruh Datuk Harris Salleh di mana beliau juga melaksanakan Skim Penempatan Getah di Kuala Tomani, Tenom. Selain Masjid Al-Hidayah dan Masjid Nurul Huda, surau yang terletak di Balung Eco Resort, Tawau mempunyai reka bentuk bumbung yang berbeza tetapi terdapat persamaan dari segi saiz, susun atur dan struktur dinding yang menggunakan batu sungai. Diharap masjid-masjid lama di Sabah dikekalkan rekabentuknya kerana ketiga-tiga masjid/surau ini mempunyai rekabentuk yang unik serta merupakan daya tarikan pelancong ke kawasan tersebut.

National Blue Ocean Strategy

GOTONG - ROYONG TAPAK WARISAN
KOTA LUKUT 2018

25 - 26 APRIL 2018 (RABU & KHAMIS)
7.30 PAGI - 2.00 PETANG

NBOS

Malaysian Maritime Museum

Dayang

Orchids

Sains

McDonald's

Dayang

Malaysia

PROGRAM JALINAN MUHIBAH

GOTONG-ROYONG TAPAK WARISAN KOTA LUKUT 2018

Oleh Kadir Bashah bin A.M Haja Mohaideen, Muzium Lukut

Jalinan Muhibah antara Jabatan Muzium Malaysia (Muzium Lukut) dan Jabatan Warisan Negara Zon Selatan dengan kerjasama Pejabat Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Negeri Sembilan serta Jabatan/Agensi di peringkat Kerajaan Negeri Sembilan telah diadakan bertempat di Tapak Warisan Kota Lukut. Program National Blue Ocean Strategy (NBOS) gotong royong Tapak Warisan Kota Lukut 2018 ini diadakan bertujuan menjalinkan hubungan kerjasama yang lebih erat antara Jabatan/ Agensi diperingkat Negeri Sembilan terutamanya dalam usaha memulihara dan memelihara tapak warisan. Ia juga sebagai satu usaha untuk mengenali dan mengetengahkan tentang kepentingan tapak warisan yang wujud di Negeri Sembilan serta memupuk kesedaran dan kebersamaan untuk menghargai butiran warisan dalam usaha memelihara warisan.

PROGRAM PEMUZIUMAN

Program yang berlangsung selama dua hari ini telah mendapat sambutan yang amat baik dan disertai seramai 250 orang peserta dari 14 buah agensi kerajaan dan swasta dari sekitar bandar Port Dickson dan Seremban. Agensi yang terlibat ialah Markas Pemerintahan Latihan dan Doktrin Tentera Darat, Port Dickson, Jabatan Bomba & Penyelamat Negeri Sembilan, Jabatan Kerja Raya Port Dickson, Majlis Perbandaran Port Dickson, SWM Environment Port Dickson, Angkatan Pertahanan Awam Negeri Sembilan Cawangan Port Dickson, Pejabat Tanah dan Port Dickson, Pejabat Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Malaysia Negeri Sembilan, Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara, Negeri Sembilan, Perbadanan Kraftangan Malaysia, Negeri Sembilan, Jabatan Penerangan Malaysia, Negeri Sembilan, Muzium Lukut dan Jabatan Warisan Negara Wilayah Selatan.

Agensi-agensi yang terlibat telah menyediakan jentera yang dikehendaki seperti lori sampah, mesin gergaji, jentolak dan pelbagai peralatan lain yang sesuai untuk aktiviti gotong royong. Pihak McDonald's cawangan Port Dickson juga turut menyumbangkan sebanyak 250 bungkus *burger McChicken* beserta minuman pada para peserta. Syarikat

Air Negeri Sembilan (SAINS) juga telah menyumbangkan sebanyak 20 kotak air minuman sempena program berkenaan.

Para peserta telah diberikan taklimat ringkas mengenai Akta Warisan Kebangsaan 2005 dan tanggungjawab terhadap pemeliharaan dan pemuliharaan khazanah warisan negara serta *do's* dan *don't's* di tapak Kota Lukut yang merupakan tapak warisan. Seramai 100 orang peserta telah terlibat dan mereka telah dibahagikan mengikut kumpulan serta diagihkan kawasan gotong royong mengikut 7 zon yang telah ditetapkan oleh pihak pengangur. Setiap kumpulan diselia oleh seorang ketua kumpulan.

Pada hari kedua program, aktiviti gotong royong diteruskan lagi dengan 150 orang peserta. Peserta telah dibahagikan kepada 7 kumpulan dan ditugaskan di 7 zon sama seperti hari sebelumnya. Pesuruhjaya Warisan, YBhg. Dato' Dr. Zainah Ibrahim bersama Ketua Pengarah Jabatan Muzium Malaysia, YBhg. Datuk Kamarul Baharin A.Kasim dengan diiringi wakil-wakil jabatan yang terlibat sempat meluangkan masa melawat ke tapak Kota Lukut. Beberapa cadangan dan kolaborasi bagi menaiktaraf Kota Lukut telah dibincangkan bersama oleh ketua-ketua jabatan yang hadir.

Majlis perasmian penutup telah berlangsung di perkarangan Muzium Lukut. Pesuruhjaya Warisan, YBhg. Dato' Dr. Zainah Ibrahim telah menyempurnakan perasmian penutup Program National Blue Ocean Strategy (NBOS) gotong royong Tapak Warisan Kota Lukut 2018. YBhg. Datuk Kamarul Baharin A.Kasim, Ketua Pengarah Jabatan Muzium Malaysia turut

hadir ke majlis ini.

Majlis diakhiri dengan penyampaian sijil dan cenderamata kepada semua pihak yang terlibat dalam menjayakan Program National Blue Ocean Strategy (NBOS) gotong-royong Tapak Warisan Kota Lukut 2018.

KUMPULAN MUZIK KORDOFON

(Bahagian Akhir)

Oleh Suhaimi bin Osman, Bahagian Pengurusan Koleksi

Kumpulan muzik kordofon merupakan jenis alat bunyian yang menggunakan tali. Jenis alat bunyian ini yang mana sifat serta sumber bunyinya terhasil daripada bahan tali yang direnggangkan. Contoh alat muzik kordofon adalah seperti rebab, gambus, kecapi dan lain-lain.

GAMBUS

Gambus merupakan alat muzik yang mempunyai 9 tali tangsi. Badannya bujur seperti sebelah buah labu air dan belakangnya melengkung. Gambus diperbuat daripada kayu dan dibahagian lehernya itu bersambungan dengan badan. Ianya dimainkan dengan dipetik sebagaimana cara bermain gitar. Gambus kebanyakannya dimainkan dalam persembahan muzik ghazal atau tarian zapin di Malaysia. Ia juga boleh dimainkan secara solo dan juga digunakan untuk mengiringi nyanyian dan tarian andai-andai oleh Orang-orang Berunai di Sabah. Gambus berasal dari Timur Tengah.

REBAB

Rebab merupakan alat muzik bertali yang menggunakan penggesek dan mempunyai tiga utas tali daripada dawai logam. Lazimnya badan rebab diperbuat daripada kayu nangka dan berongga di bahagian dalam. Bentuk badannya lebar di bahagian atas dan tirus sedikit di bahagian bawah. Di bahagian dadanya ditutup dengan dengan kulit perut lembu yang dikeringkan. Busut kecil yang dibuat dari lilit lebah ditampal pada sebelah kiri dadanya dipanggil susu. Di sisi bahagian atas lehernya dipasang pemulas bagi melaras bunyinya. Leher atau papan jari dipasang pada bahagian atas badannya. Pada bahagian atas kepalanya berukiran dan dipanggil pucuk rebung. Leher rebab memanjang ke bawah

menerusi badan dan hujungnya menjadi pancang di bahagian bawah di mana alat itu diletakkan berdiri bila dimainkan. Kayu kekuda titian diletak pada tengah dadanya dan boleh diubah kedudukannya. Penggesek diperbuat daripada kayu dan melengkung sedikit. Tali penggesek ialah urat daripada selaput balutan mayang kelapa dan kini digunakan tali tangsi. Rebab diletakkan berdiri di depan pemain yang duduk bersila. Rebab digesek dan sambil menggesek jari-jarinya mengawal ketegangan tali-tali penggesek. Jari tangan sebelah lagi memetik atau menekan pada tali-tali di bahagian leher untuk mengeluarkan berbagai pic. Rebab digunakan untuk mengiringi muzik mak yong, peteri dan selamit di Kelantan.

KESIMPULAN

Masyarakat Melayu memang terkenal dengan kepelbagaiannya alat muzik yang mempunyai kaitan dengan aktiviti sosial dan budayanya. Bagi setiap negeri di Malaysia terdapat berbagai-bagai jenis alat muzik yang telah diwarisi, diguna dan dicipta sejak berkurun-kurun lamanya. Alat muzik yang digunakan merupakan alat bunyi-bunyian untuk mengiringi sesuatu persembahan, irungan acara dan lain-lain yang mempunyai hubungkait dengan kehidupan sehari-hari, masyarakat Melayu terutama di luar bandar. Alat muzik Melayu boleh dikategorikan kepada empat kumpulan asas iaitu Idiofon, Mambranofon, Kordofon dan Erofon. Setiap satu jenis kumpulan alat muzik mempunyai bentuk dan cara bermain yang hampir sama. Dalam pembuatan alat muzik bahan asas yang sering digunakan seperti logam, tanah, kulit, kain, labu, kayu, buluh dan rotan. Dalam konteks yang lebih luas, pengaruh budaya asing dalam alat muzik tradisional Melayu dapat dilihat dari segi bentuk dan

persamaan dengan sesetengah negara di dunia. Malaysia pernah melalui fasa perdagangan, penjajahan, penghijrahan dan sebagainya. Percampuran budaya melalui proses assimilasi perubahan ini telah disesuaikan dengan kehendak tempatan dan kemudian dikembangkan secara meluas di kalangan budaya Masyarakat Melayu. Hasil proses akulterasi budaya ini akhirnya diguna pakai sebagai kebudayaan seni tempatan. Segala apa yang berlaku berupaya menerangkan pelbagai aspek hubungan serta kaitannya dalam aktiviti sosial masyarakat Melayu, kerana alat muzik merupakan satu daripada elemen tersebut. Sehubungan itu, khazanah kebudayaan harus dikemaskini untuk mengetahui sejarah dan kebudayaan alat muzik tradisional Melayu agar ia dapat dikekalkan dan diwarisi oleh generasi seterusnya dan kekal sepanjang zaman. Akhir sekali, agensi-agensi terlibat harus merancang, memelihara kebudayaan alat muzik agar terus berkembang seiring dengan pembangunan negara.

STATUS DAN PENGESAHAN SPESIMEN TENGKORAK KEPALA GAJAH YANG MATI DI TELUK ANSON (TELUK INTAN) PADA TAHUN 1894 YANG MENJADI KOLEKSI IKON BERSEJARAH DI MUZIUM PERAK DAN MUZIUM NEGARA

Oleh Mohammed Ali bin A.M Hj. Mohaideen dan Mohd Khairill Bin Jemangin, Muzium Alam Semulajadi.

Muzium merupakan gedung penyimpan pelbagai khazanah warisan sejarah dan budaya bagi sesebuah negara. Penubuhan sesebuah muzium itu adalah bagi menjalankan fungsinya sebagai tempat mengumpul dan menyimpan dan memelihara bahan-bahan lama yang mempunyai nilai sejarah, seni dan budaya selain turut memulihiara, membuat penyelidikan, memamer, mendokumentasi dan mendidik masyarakat khususnya untuk membentuk masyarakat yang berilmu dan menghayati sejarah negaranya. Sudah semestinya koleksi artifak mahupun koleksi spesimen adalah merupakan nadi utama bagi relevannya sesebuah muzium kerana tanpa koleksi maka tiadalah muzium.

Penubuhan Muzium Perak di Taiping pada tahun 1883 oleh Residen British Perak ketika itu iaitu Sir Hugh Low yang pada masa itu telah mengarahkan Leonard Wray Jr., Kurator pertama Muzium Perak untuk mengumpulkan segala bahan berkaitan sejarah, sosio-ekonomi, ethnologi, geologi, botani serta zoologi telah menyaksikan Muzium Perak pada ketika itu menjadi perintis kepada pengumpulan koleksi-koleksi muzium yang berharga di Semenanjung Malaysia. Antara koleksi yang terawal dan mempunyai nilai sejarah signifikan yang ditempatkan di Muzium Perak termasuklah seunit tengkorak gajah yang pernah menjadi bualan dan perhatian para pemerintah Inggeris di Malaya sekitar tahun 1890an.

Bagi memperingati kejadian tersebut satu tapak peringatan telah didirikan berhampiran lokasi kejadian untuk menunjukkan gambaran bahawa insiden tersebut adalah

sangat signifikan dan sungguh bersejarah pada ketika itu sehingga gajah tersebut dianggap sebagai “elephant hero” kerana tindakan yang berani untuk menyelamatkan kumpulannya daripada tragedi dilanggar keretapi akhirnya meragut nyawanya sendiri. Tambahan pula hubungkait sejarah awal pembangunan keretapi di Tanah Melayu juga tidak dapat dipisahkan apabila insiden rempuhan yang berlaku pada 17hb September 1894 antara keretapi penumpang dengan seekor gajah berhampiran Degong iaitu laluan Tapah ke Telok Anson (kini dikenali Teluk Intan), yang menyebabkan gerabak keretapi tergelincir dari landasan dan gajah tersebut mati di tempat kejadian. Oleh kerana nilai sejarah tersebut telah menyebabkan tengkorak serta gading gajah telah dibersihkan dan diawet untuk dijadikan sebahagian daripada koleksi utama di Muzium Perak pada ketika itu.

Beberapa gambar-gambar lama ketika kejadian pertembungan antara gajah dan keretapi di Telok Anson (Sumber: internet)

OBJEKTIF

Penyelidikan ini dilakukan untuk mengumpulkan sebanyak mungkin fakta berkaitan koleksi ini dan dalam masa yang sama cuba untuk mengenalpasti koleksi yang sebenar. Hal ini disebabkan pihak kami sering dihubungi oleh para ahli akademik, ahli sejarah dan juga penuntut IPT untuk

pengesahan tentang koleksi ini. Oleh kerana kekurangan bukti secara rekod asal mahupun dokumen rasmi, menyebabkan status koleksi ini sukar untuk pihak kami maklumkan kepada sesiapa sahaja yang bertanya atau ingin melihat koleksi ini.

METODOLOGI

Penyelidik telah menjalankan penyelidikan kepustakaan di beberapa buah perpustakaan seperti Jabatan Muzium Malaysia, Muzium Perak, Arkib Negara dan Unit Sumber

Media JMM. Selain itu, beberapa siri lawatan turut dilakukan ke Ibupejabat Keretapi Tanah Melayu (KTMB) dan Fakulti Sains Universiti Malaya.

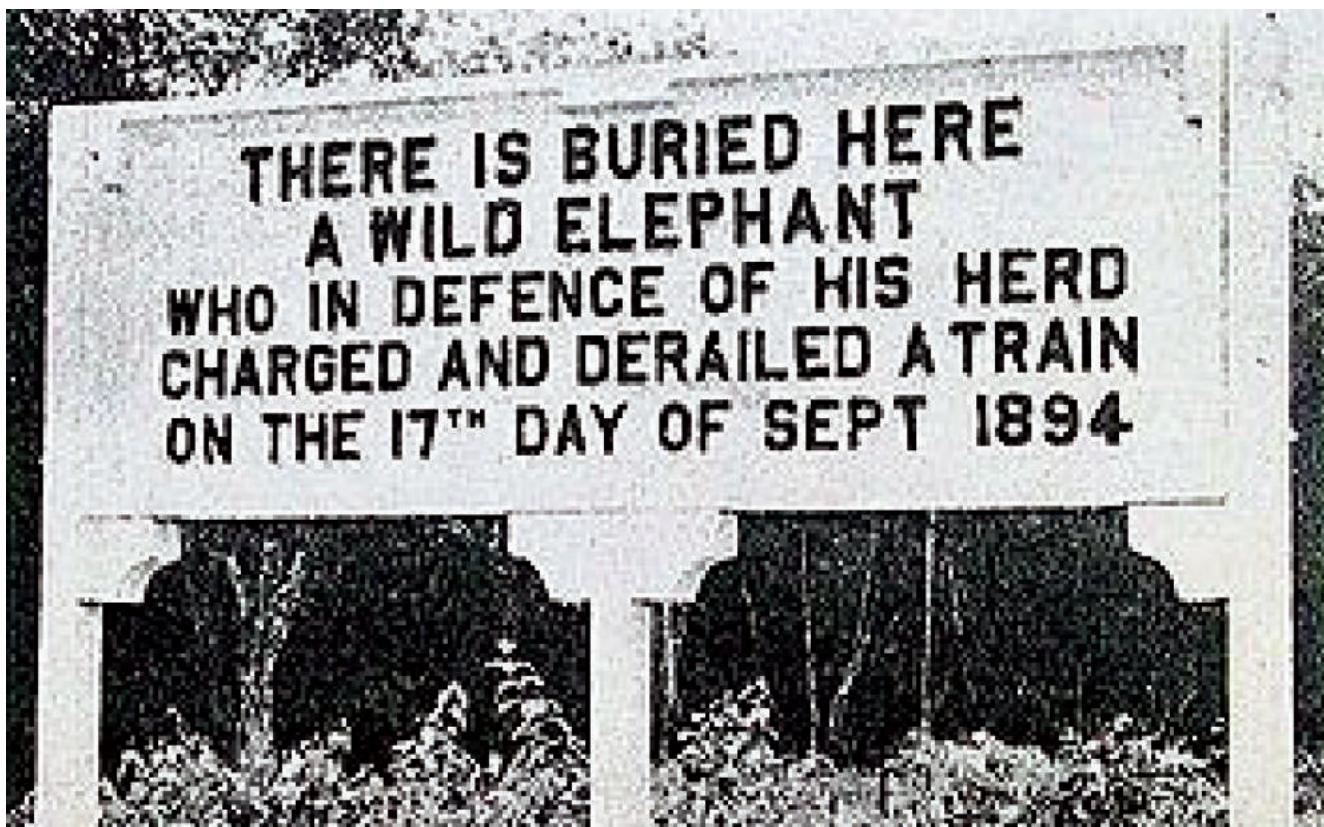
HASIL DAN PENEMUAN

Walaupun tidak banyak maklumat yang dapat diperolehi berkaitan koleksi gajah ini namun terdapat juga beberapa penulisan ringkas yang merujuk kepada gajah yang dimaksudkan di dalam beberapa jurnal atau laporan rasmi

pada era itu. Menurut laporan tahunan 1894 dalam buku *British Economic Development in South East Asia, 1880-1939 volume 3* oleh David Sunderland ada menyatakan:

'On the evening of the 17th September a passenger train from Tapah Road to Telok Anson came in collision with a wild elephant, at about three and a half miles from Telok Anson. The engine and tender were derailed and the line was blocked till 22nd September. No one was injured and the passengers walked into Telok Anson, but driver was thrown off his engine into jungle by the side of the line. The head and tusks of the elephant are now in Perak Museum together with photographs of the occurrence which also commemorated on the spot by a monument'

Manakala menurut artikel dalam jurnal *Federated Malay States, Railways Guide, The Magic of Malaya (seventeen Short stories)* oleh Cuthbert Woodville Harrison, Perak Museum, revised by I.H.N Evans, Kurator pada ketika itu ada menyatakan:

'amongst the skulls shown is that of an elephant, at one time in captivity, which derailed a train between Tapah Road and Telok Anson, and was killed in so doing. The tusks are amongst the heaviest recorded for the Peninsula elephant, which does not approach the Indian form in this respect'.

Petikan dalam laporan-laporan di atas jelas membuktikan bahawa tengkorak dan gading gajah tersebut memang pernah dipamerkan di Muzium Perak pada ketika itu. Spesimen tersebut dipamerkan di Muzium Perak tanpa sebarang masalah sehingga perang dunia kedua meletus. Menurut laporan tahunan Jabatan Muzium 1946, yang disediakan oleh Sd. G. Archey. Lt. Col. (S.O.I. Monuments Fine Arts and Archives) selepas perang dunia kedua menyatakan bahawa:

'reconstruction of the skull of the elephant, which was killed by a train near Degong in 1894 and which had been hacked by looters who removed the tusks, was carried out and the tusks were recovered and fitted in place'.

Petikan dari laporan diatas menjelaskan bahawa semasa pendudukan tentera Jepun di Tanah Malaya, telah berlaku banyak pencabulan terhadap kebanyakan artifak di Muzium Perak malahan ada juga koleksi yang telah dicuri termasuklah gading gajah yang telah mati dilanggar keretapi pada tahun 1894 ini. Walau bagaimanapun gading tersebut telah berjaya ditemui semula dan tengkorak tersebut telah dibaiki dan ditempatkan semula di Muzium Perak. Tengkorak tersebut kemudiannya telah dipindahkan ke Muzium Negara dan

dipamerkan di sana sempena penubuhan rasminya pada 31hb Ogos 1963.

Semasa awal penubuhan Muzium Negara, beberapa siri kerja untuk mengisi pameran di galeri Ilmu Kejadian mengikut beberapa fasa telah melibatkan juga pemindahan beberapa koleksi zoologi dari Muzium Perak. Walaupun penyelidik tidak menemui sebarang dokumen atau laporan pinjaman berkenaan koleksi spesimen tersebut samada di Muzium Perak mahupun di Muzium Negara, namun penyelidik yakin bahawa kerja pengisian Galeri Ilmu kejadian di Muzium Negara pada ketika itu yang objektifnya untuk menempatkan koleksi flora dan fauna kebangsaan telah melibatkan juga pemindahan tengkorak dan gading gajah tersebut ke Muzium Negara supaya dapat dipamerkan di Kuala Lumpur. Hal ini disokong dengan senarai koleksi pameran yang terdapat di dalam buku Muzium Negara "Natural History Gallery: A brief guide, no 31. Malaya's Best Known Elephant" yang menceritakan tentang gajah yang mati dilanggar keretapi pada 17 September 1894 di Telok Anson. Walaupun tiada gambar koleksi berkenaan dalam buku tersebut namun faktanya jelas menunjukkan bahawa spesimen itu tidak lagi dipamerkan di Muzium Perak.

Penyelidik mempercayai bahawa telah berlaku beberapa siri fasa kerja naik taraf dan penambahbaikan di galeri Ilmu Kejadian kemudiannya telah menyebabkan tengkorak gajah dan gadingnya itu telah dikeluarkan dari balai pameran seterusnya disimpan dalam repositori. Namun begitu, penyelidik tidak dapat memastikan dengan secara jelas dan muktamad bilakah koleksi itu dikeluarkan dari galeri Ilmu Kejadian (Galeri C) dan juga sebab koleksi itu dikeluarkan. Beberapa faktor lain yang menyumbang kepada kesukaran penyelidik untuk mengecam koleksi ini adalah disebabkan

oleh kelemahan sistem pengurusan daftar rekod koleksi meliputi masalah kerana tiada rekod data yang lengkap, tiada tag koleksi, tiada gambar koleksi, tiada rekod bertulis pergerakan koleksi selain tiada sistem penyimpanan yang baik telah menyebabkan tengkorak terus hilang daripada perhatian kakitangan khususnya yang baharu dan berkemungkinan pula telah bercampur dengan koleksi tengkorak gajah lain yang sedia ada dalam koleksi Unit Ilmu Kejadian (kini Muzium Alam Semula Jadi).

Tambahan lagi kerja naik taraf secara besar-besaran Muzium Negara dan penutupan Balai Ilmu Kejadian di Muzium Negara dalam sekitar tahun 2006 serta perpindahan Muzium Alam Semula Jadi ke Bangunan Pusat Pelawat, Presint 15, Putrajaya pada pertengahan tahun 2008 turut menjadi faktor spesimen tengkorak gajah ini terus tersisih daripada perhatian dan pengetahuan. Pada masa yang sama, persaraan beberapa kakitangan lama Ilmu Kejadian dan kemasukan kakitangan baru pada ketika itu turut merumitkan keadaan khususnya berkaitan pengurusan koleksi Muzium Alam Semula Jadi. Akhirnya pada awal tahun 2016, kisah koleksi tengkorak dan gading gajah Telok Anson ini mula diberi perhatian semula apabila beberapa penyelidik tempatan dan ahli akademik menghubungi Pengarah, Muzium Perak dan Kurator Muzium Alam Semula Jadi bagi mendapatkan fakta serta memohon untuk melihat koleksi yang bersejarah itu berlarutan sehingga pada awal tahun 2017. Pengarah Muzium Perak sendiri telah meminta Muzium Alam Semula Jadi untuk mengenalpasti beberapa tengkorak gajah yang berada dalam simpanan mereka.

Rentetan itu, setelah mendapatkan persetujuan Pengarah Muzium Alam Semula Jadi, penyelidik telah merangka pelan tindakan supaya penyelidikan ini dilaksanakan segera. Beberapa siri kajian perpustakaan dan sumber lain telah dilaksanakan termasuklah meneliti semula fail-fail lama di Muzium Alam Semula Jadi, meneliti gambar-gambar lama di Unit Sumber Media, carian dokumen di Arkib Negara, serta kunjungan ke Taiping untuk semakan koleksi tengkorak dan gading gajah yang terdapat dalam simpanan Muzium Perak. Selain itu, penyelidik turut menghubungi semula beberapa orang bekas kakitangan Jabatan Muzium Malaysia yang pernah berkhidmat di Unit Ilmu Kejadian untuk mendapatkan maklumat lanjut berkenaan status spesimen tersebut.

Kajian ini sangat sukar kerana kekurangan dokumen, gambar mahu pun surat-surat berkaitan koleksi berkenaan yang boleh dijadikan panduan. Sepanjang penyelidikan ini dijalankan kami tidak berjaya menemui laporan lengkap yang menyatakan tentang saiz koleksi, gambar koleksi, berat tengkorak dan gading gajah tersebut. Hanya beberapa gambar yang ditemui daripada beberapa laman blog sejarah dan juga koleksi poskad lama Negeri Perak yang ada menunjukkan gambar gajah yang telah mati di tempat kejadian. Kekurangan sumber rujukan ini telah menyukarkan penyelidik untuk mengesahkan status koleksi sebenar tengkorak milik gajah Telok Anson. Hanya berpandukan beberapa sumber yang ada serta maklumat daripada Encik Amran Abdulah, bekas Penolong Kurator Kanan Bahagian Ilmu Kejadian sedikit-sebanyak telah membantu penyelidik mendapat petunjuk yang membawa kepada pengesahan tengkorak dan gading gajah tersebut.

Penyelidik mendapat penerangan daripada Penolong Kurator Muzium Perak berkenaan ruang penyimpanan dan rekod koleksi

TRIVIA

(Gambarfoto spesimen tengkorak gajah Telok Anson)

PERBINCANGAN

Berikut adalah beberapa justifikasi fakta yang dikumpulkan oleh penyelidik untuk menyokong dalam usaha pengesahan koleksi sebenar tengkorak gajah Telok Anson:

Laporan Tahunan Jabatan Muzium 1946

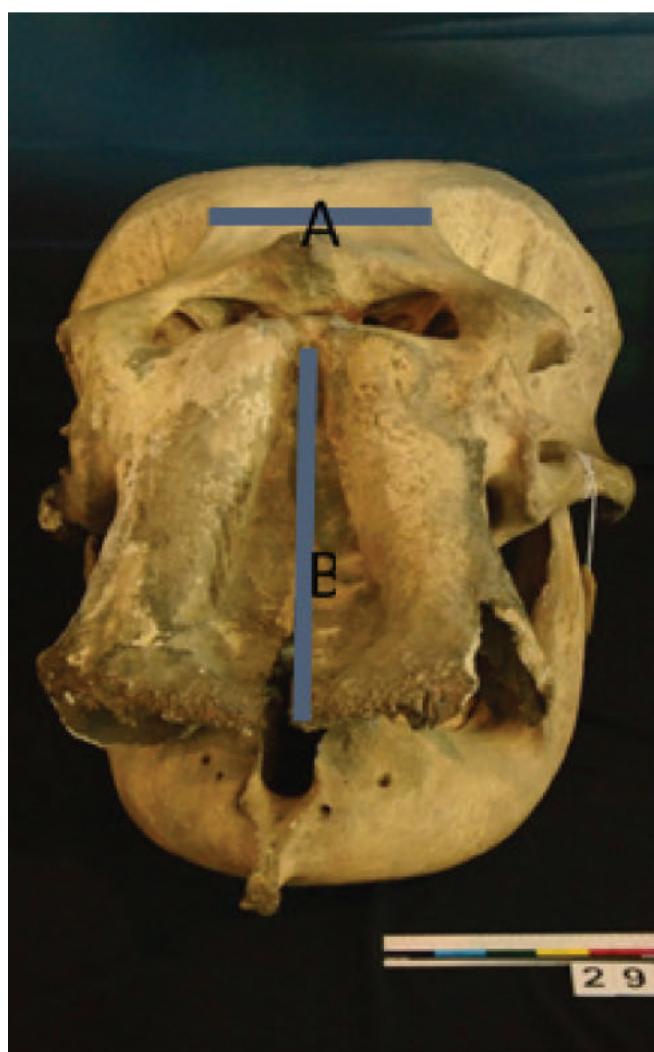
Laporan tahunan Jabatan Muzium 1946, yang disediakan oleh Sd. G. Archey.Lt. Col. (S.O.I. Monuments Fine Arts and Archives) – dalam laporan beliau telah memperihalkan tentang keadaan dan kedudukan koleksi Muzium Perak semasa pendudukan tentera Jepun di Tanah Malaya. Laporan itu menyatakan bahawa kebanyakannya artifak di muzium itu telah dicuri termasuklah gading gajah yang telah mati dilanggar keretapi di kawasan Degong dalam tahun 1894. Walau bagaimapun tengkorak tersebut telah dibaiki dan gadingnya berjaya ditemui dan dipasangkan semula.

Berpandukan kepada nota laporan di atas, pemeriksaan dijalankan keatas setiap spesimen tengkorak gajah koleksi Muzium Perak dan Muzium Alam Semula Jadi. Penyelidik telah memeriksa sebanyak tujuh (7) unit set spesimen tengkorak gajah yang terdapat dalam simpanan Jabatan Muzium Malaysia, dua (2) unit set spesimen tengkorak milik Muzium Perak dan lima (5) unit set spesimen tengkorak milik Muzium Alam Semula Jadi untuk diteliti sekiranya ada sebarang kesan-kesan baik pulih pada semua tengkorak gajah tersebut.

Hasilnya didapati bahawa kedua-dua spesimen tengkorak gajah di Muzium Perak masih dalam keadaan asal dan tiada tanda-tanda sebarang kesan pemberian dilakukan ke atasnya. Walau bagaimapun, hasil pemeriksaan lima (5) unit set spesimen tengkorak gajah di dalam repositori Muzium Alam Semula Jadi pula telah mendapati bahawa spesimen tengkorak gajah dengan nombor pendaftaran MML.292 menepati ciri-ciri seperti yang dinyatakan seperti dalam laporan tersebut. Saiz tengkoraknya yang besar dan ciri fizikal luaran yang menampakkan warnanya yang lebih pudar dan gelap berbanding tengkorak-tengkorak yang lain serta terdapat jelas kesan-kesan pemberian disekitar bahagian tengkorak.

Apabila penyelidik meneliti kesan-kesan pada lubang *tusk alveoli* juga tepat dan gading tersebut padan dengan lubang

Pemeriksaan spesimen tengkorak gajah bernombor daftar MML.292 di repositori Muzium Alam Semula Jadi

tersebut. Manakala bahagian frontal (A anggaran ukuran sebanyak 26cm dan bahagian incisive fossa (B) berukuran sebanyak 49cm (seperti dalam gambar berikut). Berdasarkan kepada ukuran tersebut dan juga bentuk fizikal spesimen yang dapat dilihat adalah jelas menunjukkan bahawa spesimen tengkorak ini adalah milik seekor gajah Asia jantan yang dewasa.

Penyelidik sedang mengambil ukuran fizikal tengkorak gajah di Muzium Perak

Penyelidik sedang meneliti fail dan dokumen lama di Muzium Perak

Kakitangan Muzium Alam Semula Jadi yang terlibat membantu memadankan tengkorak dengan gading.

Kakitangan Muzium Alam Semula Jadi berjaya memadankan tengkorak dengan gadingnya.

Maklumat fizikal

Keadaan gading spesimen MML.292 juga adalah sama seperti yang dinyatakan oleh Encik Amran bin Abdullah dan Tuan Haji Abdullah Hassan (bekas kakitangan Ilmu Kejadian) iaitu kedua-dua gading tersebut masing-masing mempunyai kesan. Hujung gading kanan mempunyai kesan dipotong anggaran lebih kurang 21cm, manakala gading kiri pula mempunyai kesan sumpih sedikit pada bahagian hujung gading tersebut.

Penyelidik dengan bantuan kakitangan Muzium Alam Semula Jadi telah memeriksa dan mendapati bahawa panjang gading kanan berukuran lebih kurang 176cm dan diameter pada pangkal gading tersebut adalah 9.8 cm. Hujung gading kanan mempunyai kesan telah dipotong dan bahagian tersebut dianggarkan lebih kurang 21cm. Manakala gading kiri berukuran lebih kurang 185cm dan diameter pada pangkal gading tersebut adalah 9.4cm. Gading kiri ini dipercayai telah dipotong pada bahagian pangkalnya bagi tujuan pameran di galeri mamalia, Muzium Alam Semula Jadi di Presint 15, Putrajaya.

Secara keseluruhannya kedua-dua gading ini dalam keadaan baik. Berdasarkan kepada padanan hasil pemeriksaan spesimen MML.292 dengan fakta-fakta yang ada, penyelidik amat pasti bahawa hanya spesimen MML.292 ini sahaja yang memenuhi kriteria fizikal tengkorak gajah Teuk Anson tersebut. Sekiranya benar dakwaan ini, adalah dianggarkan bahawa usia spesimen tengkorak gajah Telok Anson ini pada tahun 2018 adalah sekitar 124 tahun. Koleksi ini sangat berharga kerana ia merupakan antara koleksi terawal dan yang tertua pernah dipamerkan di Muzium Perak. Adalah wajar sekiranya koleksi spesimen diangkat sebagai salah satu Koleksi Warisan Negara kerana ianya mempunyai nilai sejarah tersendiri dan mempunyai kaitan dengan sejarah awal pembangunan keretapi di Tanah Melayu selain merupakan mangsa kesan pemodenan dan pertembungan manusia dengan hidupan liar yang pernah direkodkan di Tanah Melayu pada ketika itu.

Bicara @ Muzium : Melayu Merentasi Samudera di Cape Town

Oleh Norazila binti Mustafa, Muzium Etnologi Dunia Melayu

Bicara @ Muzium pada kali ini mengupas tentang kehidupan bangsa Melayu di Cape Town dan survival mereka di Afrika Selatan sehingga kini. Antara objektif utama program ini adalah untuk menambahkan ilmu pengetahuan Masyarakat Melayu tentang Dunia Melayu dan menjadikan muzium sebagai gedung ilmu dan destinasi yang wajib dikunjungi oleh pengunjung tempatan dan luar. Usaha murni ini bertujuan untuk mendokumentasikan warisan sejarah Bangsa Melayu untuk tatapan generasi kini dan akan datang sejajar dengan misi dan objektif Jabatan Muzium Malaysia.

Program ini berlangsung pada 28 Ogos 2018. Penceramah jemputan terdiri daripada Prof. Dato' Seri Dr. Md. Salleh Yaapar (Profesor Sastera Bandingan dari Universiti Sains Malaysia), Haji Moegamat Gielmie Hartley (Pengerusi Persatuan Kebudayaan dan Warisan Melayu Cape) dan Cik Sakiyah Mahamad Hakimi (penyelidik bebas).

Program Bicara @ Muzium pada kali ini mendapat sambutan yang amat menggalakkan daripada pelbagai pihak dan dianggarkan penyertaan hampir 350 peserta. Di samping itu, program ini membuka ruang bagi pihak MEDM mengadakan jaringan kerjasama dengan pelbagai pihak terutama para akademik, para ilmuwan, pelajar sekolah, mahasiswa/mahasiswi IPT, agensi-agensi luar dan orang perseorangan.

Dari segi latar belakang, masyarakat Melayu Cape dari kumpulan etnik Melayu di Cape Town, dan ia mengambil nama dari Cape Barat (Tanjung Barat) di Afrika Selatan yang berasal dari Orang Jawa dari Indonesia dan sebagainya Orang Melayu dari Melaka Belanda. Mereka merupakan masyarakat dari Kepulauan Nusantara yang dihantar ke

Afrika Selatan oleh Syarikat Hindia Timur Belanda pada tahun 1694. Kebanyakan daripada mereka terdiri daripada tahanan politik dan pemimpin keagamaan Islam yang membantah kehadiran Belanda di Kepulauan Indonesia dan juga (kini) Malaysia. Dari segi penempatan di Cape Town komuniti Islam banyak tinggal di daerah Bookap dan Kampung Makassar.

Antara pengisian yang disebut dalam bicara kali ini adalah kewujudan beberapa makam penting para ulama pendakwah Islam yang disebut sebagai karamat. Terdapat 23 karamat di sekitar Cape Town dan salah satunya yang terkenal ialah makam Syeikh Yusuf, seorang ulama besar yang dibuang oleh Belanda dan beliau telah mendirikan Kampung Makassar. Syeikh Yusuf al Makasari telah memberi banyak sumbangan kepada pembinaan masyarakat Melayu Islam di Afrika Selatan dan beliau telah mengasaskan rumpun Melayu yang dikenali sebagai Cape Malays. Keturunan Melayu yang masih tinggal di Cape Town pada masa kini dikenali sebagai Melayu Cape Town. Masyarakat tersebut masih kekal dan bangga dengan identiti mereka sebagai orang Melayu Islam.

KELAS MENGAJI AL-QURAN

ANJURAN PUSPANITA JMM

Dalam usaha menyemarakkan rasa cinta warga Jabatan Muzium Malaysia terhadap kitab suci al-Quran, Biro Agama PUSPANITA Cawangan kecil JMM telah mengambil inisiatif menawarkan Kelas Talaqi al-Quran yang dibuka kepada ahli PUSPANITAJMM. Objektif Kelas mengaji ini diadakan adalah bagi menyediakan medium pengajaran dan pembelajaran al-Qur'an untuk warga JMM; memberi kemudahan kepada peserta mengikuti pengajian dalam waktu yang kondusif dan menambah bilangan warga yang mahir dalam ilmu-ilmu al-Qur'an.

Bermula Februari 2018, kelas pengajian yang dijalankan setiap hari Selasa dan Khamis itu menggunakan modul pembelajaran sistematis yang menjadikan setiap pelajar lebih mudah memahami dan cepat mempelajari setiap ilmu yang diajar. Ustazah dari Jabatan Agama Wilayah Persekutuan iaitu Ustazah Norul Haslizat telah menggunakan modul pembelajaran iaitu asas bacaan Iqra'. Kelas yang telah dihadiri oleh 20 orang warga JMM tersebut dibahagikan kepada dua kumpulan dan yuran yang dikenakan adalah sebanyak RM20 sahaja.

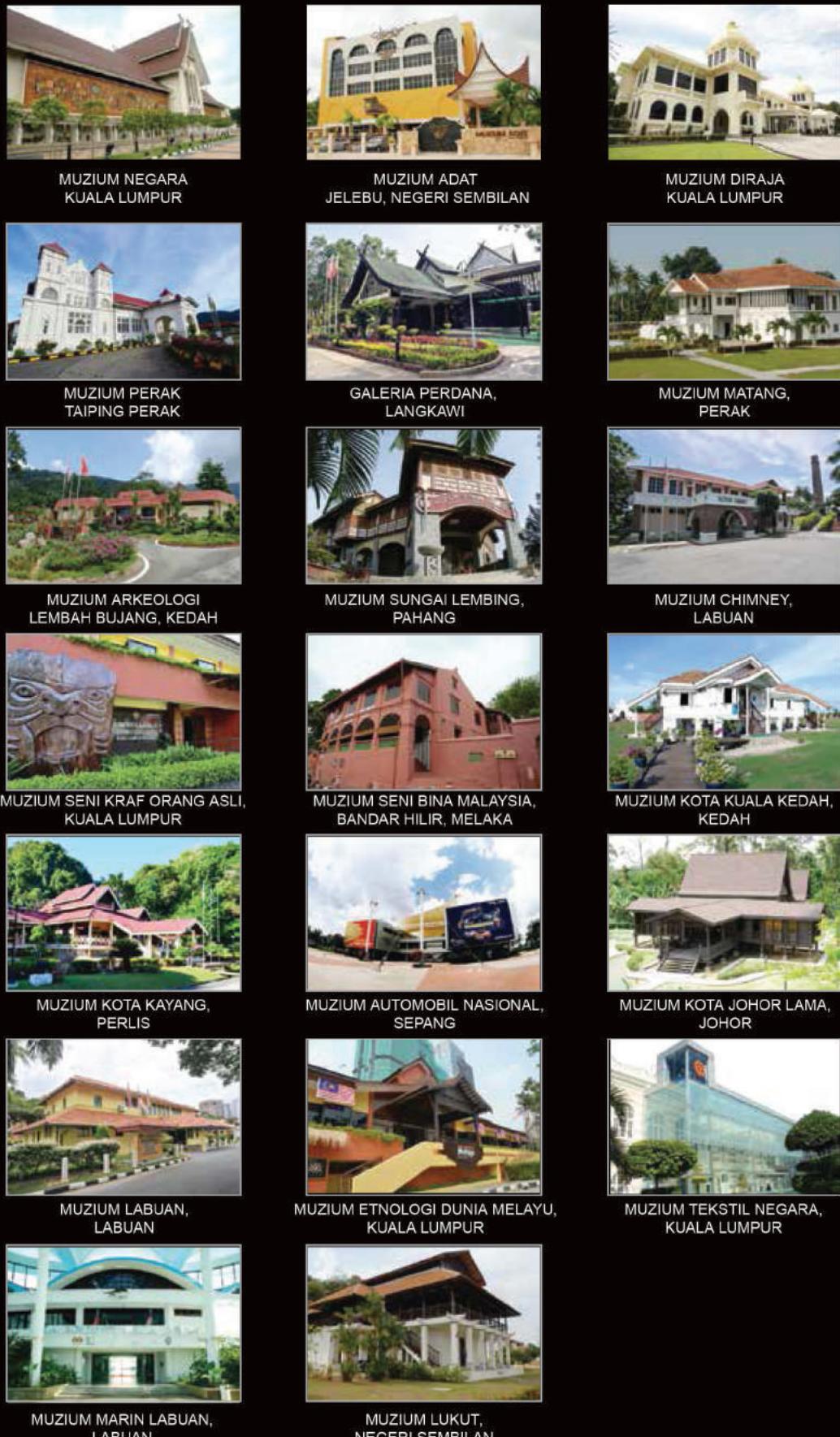

Muzium-Muzium di Bawah JABATAN MUZIUM MALAYSIA

www.jmm.gov.my

Jabatan Muzium Malaysia

MUZIUM KITA
TAMADUN KITA

Jabatan Muzium Malaysia,
Jalan Damansara, 50566 Kuala Lumpur

Tel.: (+603) 2267-1000 (+603) 2282-6255
Faks: (+603) 2282-6434 <http://www.jmm.gov.my>

ISSN 2231-8321

9 772231 832002